

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ: RDG6110010
ชื่อโครงการ: ศึกษาประชากรที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย
ชื่อนักวิจัย: ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร. ปราโมทย์ ประสาทกุล และคณะ.
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
E-mail Address : pramote.pra@mahidol.ac.th
ระยะเวลาโครงการ:(เดือน 12) 2561 ธันวาคม 17 - 2560 ธันวาคม 18

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ที่จะทบทวนแนวคิดในเรื่องประชากรที่เหมาะสม และการหาคำตอบที่เกี่ยวกับขนาด และโครงสร้างอายุและเพศของประชากรไทย ที่น่าจะเหมาะสมที่สุดในทางประชากรศาสตร์ ซึ่งการศึกษานี้จะใช้ทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านทางประชากร (Theory of demographic transition) มาเป็นกรอบแนวความคิด

ประชากรที่เข้าสู่สภาพคงที่ (Stationary population) อาจเรียกได้ว่าเป็น “ประชากรที่เหมาะสม” (Optimum population) ในทางประชากรศาสตร์ ในทางทฤษฎีโครงสร้างอายุของประชากรที่มีอัตราเกิดและอัตรามตายต่ำคงที่อยู่เป็นเวลานาน จะเป็นประชากรที่สูงวัย

คณะผู้วิจัยได้ใช้ประชากรไทยในปี 2560 คือ มีจำนวนประมาณ 66 ล้านคน มีอัตราเกิดประมาณ 11 ต่อประชากร 1,000 คน อัตราตายประมาณ 8 ต่อประชากร 1,000 คน และอัตราเพิ่มประมาณร้อยละ 0.3 เป็นฐาน แล้วคำนวณแบบจำลองของประชากรไทยที่จะเกิดขึ้นในอนาคต 3 รูปแบบ

จากการศึกษาการเปลี่ยนผ่านทางประชากรของประเทศไทยโดยตั้งเงื่อนไขต่างๆ 3 รูปแบบ คณะผู้วิจัยเห็นว่า

จากการศึกษาการเปลี่ยนผ่านทางประชากรของประเทศไทยโดยตั้งเงื่อนไขต่าง ๆ 3 รูปแบบ คณะผู้วิจัยเห็นว่า รูปแบบที่ 1 ที่กำหนดให้จำนวนเกิดจะไม่ลดลงไปต่ำกว่า 660,000 รายต่อปี (อัตราเกิดประมาณ 10 ต่อ 1000 คน) จะทำให้ประเทศไทยลดลงเหลือ 56 ล้านคนในอีก 70 ปีข้างหน้า ในอีก 100 ปีข้างหน้า ประเทศไทยจะมีจำนวน 56 ล้านคน อัตราเกิดจะพอๆ กับอัตราตายที่ 12 ต่อประชากร 1000 คน ประชากรเด็ก 0-14 ปี คิดเป็น 17% วัยแรงงานอายุ 15-64 ปี คิดเป็น 56% และประชากรสูงอายุ 65 ปีขึ้นไปมาประมาณ 27% ประชากรตามรูปแบบที่ 1 นี้ เป็น “ประชากรที่เหมาะสมที่สุด” สำหรับประเทศไทย

รูปแบบที่ 2 ที่กำหนดให้อัตราเจริญพันธุ์รวม (จำนวนบุตรเฉลี่ยต่อผู้หญิงทั้งหมดตลอดวัยเจริญพันธุ์) ลดลงจาก 1.55 ในปี 2560 เหลือ 1.45 จากนั้นให้อัตราเจริญพันธุ์รวมคงที่ในระดับนี้ต่อไปเรื่อยๆ จะทำให้ประเทศไทยลดลงเหลือ 42 ล้านคน ในอีก 80 ปีข้างหน้า และในอีก 100 ปีข้างหน้า ประชากรไทยจะมีจำนวน 42 ล้านคน อัตราเกิดจะพอๆ กับอัตราตายที่ 11 ต่อประชากร 1,000 คน ประชากรเด็ก 0-14 ปี คิดเป็น 16% วัยแรงงาน 15-64 ปี คิดเป็น 54% และประชากร

สูงอายุ 65 ปีขึ้นไป มีประมาณ 30% ประชากรตามรูปแบบที่ 2 มีความเป็นไปได้ หากภาวะเจริญพันธุ์ของประชากรไทยไม่ลดต่ำไปกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมากนัก

รูปแบบที่ 3 ที่กำหนดให้อัตราเจริญพันธุ์รวมลดลงจาก 1.55 ในปี 2560 จนคงที่อยู่ที่ 1.2 จะทำให้ประชากรไทยลดลงเหลือเพียง 28 ล้านคนในอีก 100 ปีข้างหน้า อัตราเพิ่มประชากรจะติดลง ประชากรเด็ก 0-14 ปี คิดเป็น 8% ประชากรวัยแรงงาน 15-64 ปี คิดเป็น 52% และประชากรสูงอายุ 65 ปีขึ้นไป มีประมาณ 40% ประชากรตามรูปแบบที่ 3 นี้มีความเป็นไปได้ เพราะในอนาคตคนไทยรุ่นใหม่ อาจจะมีภาวะเจริญพันธุ์ที่ต่ำมาก ผู้หญิงอยู่เป็นโสดมากขึ้น วิถีชีวิตเปลี่ยนไปทำให้คนไทยมีความต้องการมีบุตรน้อยลง

เมื่อผลของการศึกษาโครงการฯ นี้ได้ให้ภาพประชากรที่เหมาะสมของประเทศไทยไว้ชัดเจนแล้ว ว่าเป็นประชากรคงที่ทั้งขนาดและโครงสร้างอายุและเพศของประชากร คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางที่จะทำให้ประชากรไทยเปลี่ยนผ่านไปสู่สถานะที่เหมาะสมที่สุด หรือเปลี่ยนผ่านไปสู่สถานะใกล้เคียงกับประชากรรูปแบบที่ 1 ให้มากที่สุด และห่างไกลจากประชากรแบบที่ 3 ให้มากที่สุด คือ ประเทศไทยควรต้องมีนโยบายส่งเสริมการเกิดเพื่อไม่ให้จำนวนเกิดในแต่ละปีลดต่ำลงไปมากนัก นอกจากนี้ประเทศไทยควรต้องเน้นการพัฒนาคุณภาพประชากรในปริมาณประชากรทั้งในด้านขนาดและโครงสร้างอายุของประชากรกำลังเปลี่ยนผ่านสู่สภาพคงที่ นอกจากนี้ประเทศไทยควรปรับโครงสร้างอายุของประชากรให้สอดคล้องกับโครงสร้างของประชากรคงที่ในอนาคต